DE
AQUA MARINA
COMMENTARIUS.

AUTHORE J. SPEED M. D.

Nullius addictus jurare in Verba Magiſtri.
Hor.

—— τὰ δ᾽ ἐτήτυμα πάντ᾽ ἀγορεύειν.
Phocyllid.

OXONII,
E THEATRO SHELDONIANO.
Impenſis R. CLEMENTS, Bibliopolæ, *Oxon.*
Proſtat apud R. BALDWIN in *Pater-noſter-Row*, *London.*
MDCCLV.

Si qua forſan prodierit (quod abſit) hujus commentarii verſio Anglicana, notum ſit illam fore ſurreptitiam: mihi enim perſuaſiſſimum eſt, nihil æquè humano generi perniciοſum eſſe, ac anſam præbere, ut vel ægri, vel pharmacorum confectores & miniſtri Medici evadere poſſe ſibi videantur.

PROOEMIUM.

TAM latè patet, tantâque varietate diteſcit Opificis divini ſapientia, & erga genus humanum benevolentia, ut, licèt mille confliƈtemur malis, ſingulis tamen mille ferè porrexerit nobis Deus Optimus Maximus remedia: Is autem eſt, & ſemper fuit, ſemperque forſan erit medicinæ ſtatus, ut, quæcunque ex his ſelegerint ævi cujuſque majoris famæ medici, hæc per vices ſuas præ cæteris (haud minus efficacibus) prædicentur medicamenta, mox forſan unà cum fautoribus ſuis obliviſcenda: hinc frequens novorum venditatio, frequens item recurſus ad vetera, adeò ut veriſſimè de medicamentis dici poſſit,

Multa renaſcentur, quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc ſunt in honore——ſi volet uſus.

Prudentis igitur eſt medici de ſingulis conſiderare, quantum reverà cæteris præſtent, quantum autem temporum conſuetudini, & mero medicorum arbitrio virtutis illorum famigeratio debeatur. Hâc mente ad veras aquæ marinæ virtutes

tutes inveſtigandas, tam ex veterum ſcriptis, quam ex obſervatione propriâ operam dedi; ſollicitus nempè, ut ægrorum ſaltem aliquos à fruſtraneo medicinæ minus aptæ tædio, artemque ſimul noſtram, cujus honori & dignitati quam maximè ſemper ſtudeo, à fortuitæ praxeos ſuſpicione vindicarem. Tu verò, lector, his fruere, & æqui boni conſule.

ERRATUM.

Pag. 17. *lin.* 5. ſeniores *lege* ſaniores.

Boitard inv. et sculp.

DE
AQUA MARINA
COMMENTARIUS.

CUM plurimùm nuper invaluerit uſus Aquæ Marinæ medicus, haud inconſultum fore duxi de illius naturâ diſquiſitionem facere; in quem finem, & ut certior præcipuè fierem de Aquæ *Suthamtoniæ* Littora alluentis ſtatu (dum tantus ad illa fit ægrorum concurſus) experimenta, quæ ſequuntur, inſtitui.

EXP. I.

1. AQUÆ marinæ ab Inſulæ *Vectis* littore meridionali, quà patet Oceanus Britannicus ad oras uſque Gallicas;

2. Aquæ marinæ à littore *Suthamtonienſi*, in maximo maris fluxu, qui circa novilunium & plenilunium accidit, Anglicè, *ſpring-tide.*

3. Aquæ marinæ ab eodem littore in fluxu parciori, circa medias lunæ creſcentis ac decreſcentis periodos eveniente, Anglicè *neap-tide*; ſingularum ſelibram mercatoriam, uncias octo pond. continentem, leniſſimo arenæ calori evaporandas commiſi; cumque particulæ aquoſæ penitùs avolâſſent, reliquæ erant ex aquâ *Vectenſi* drachmæ duæ cum granis octo; ex aquâ *Suthamtonienſi* maximi fluxûs, tantumdem; ex eâdem fluxûs parcioris drachmæ duæ cum granis duobus; In refluxu maris defuere grana decem eidem aquæ *Suthamtonienſis* quantitati, ad fluxûs parcioris periodum; in ſolo autem fluxu immerſioni ſuppetit aqua, littoribus in refluxu à mari omnino derelictis. Non eſt igitur ut de locorum delectu ſolliciti ſimus, modo in ſingulis aquæ marinæ libris contineatur ſalinæ materiæ paulum ſupra Semunciam [1].

Maſſa hæc, ab aquæ marinæ evaporatione reſidua, coloris erat albidi, flaviuſculi, ſaporis autem ſalſi, amareſcentis; ejus particulæ nullam certam induerant figuram, excepto quod paucula quædam grana in fundo vaſis cubos imitarentur; ineſt enim aquæ maris ſubſtantia quæ-

1. Notandum eſt hanc maſſam exſiccatam adeo citiſſimè aëris humiditatem in ſe recipere, ut niſi adhuc calida deferatur ad ſtateram, haud exactè de ejus pondere judicaveris.

dam

dam terrea, ſabuloſa, quam ad ſalinas opifices Anglicè *ſcum* vocant, ſummè ſalis chryſtalliſationem impediens; nec ſalis granulati particulam obtinere poſſunt illi, niſi muriâ prius ab his fæcibus probè repurgata. Harum non ultra ſeptem circiter grana ſingulis aquæ libris inſunt.

RESIDUI iſtius in aquâ pluviæ ſolutio à fæcibus ſupra memoratis per filtrum ſeparata[1], coloris erat flaveſcentis, & arenæ calori leniſſimo commiſſa, cubos in ſuperficie exhibuit, qui perfectè formati fundum petierunt; procedente autem evaporatione intenſior gradatim evaſit liquoris flavedo.

EXP. II.

DE aliis poſteà quatuor libris aquæ *Suthamtonienſis* maximi fluxûs eodem modo experimentum feci, cumque ex harum reſidui ſolutione evaporatâ uncia tantum unica menſuralis, aut circiter, liquoris flavi fuerit reliqua, ceſſavit cuborum proventus. Ex his quatuor libris ſeſquiunciam cum ſemidrachmâ ſalis puri cubici obtinui, aliquantum etiam (altera forſan ſemidrachma) per incuriam fuit amiſſum.

EXP. III.

CUM liquor iſte flavus, quem *ſalis lixivium* nuncupat *Hoffmannus*, cubos reddere deſierat, à calore continuato cruſtâ albâ ſuperficies ejus obtegi cæpit; ab arenâ remo-

1. Notandum eſt fæces iſtas, licèt aquæ marinæ adeo intimè immiſceantur ut per filtrum unà tranſeant, tamen, poſt evaporationem, tam perfectam ſolutionem non pati.

tus, & loco ſicco repoſitus, à ſolis & aëris æſtivi calore in cryſtallos priſmaticas coaluit; ex his autem cryſtallis, ſolutione & novâ cryſtalliſatione purificatis, fit *ſal cathar-ticus amarus* officinarum, vulgariter dictus *ſal Ebeſhamen-ſis*. Aſſerit quidem *Hoffmannus* ſalem hunc *Ebeſhamenſem* dictum, non niſi additis lixivio aliis quibuſdam ſalibus fie-ri[1], ſed illum in hâc re hallucinatum fuiſſe probat expe-rientia. Non datur in rerum naturâ corpus aliquod quod æquè ſuſcipit aëris humiditatem ac *ſalis hoc lixivium*; ad extremum nempe ſiccitatis gradum, & lapidis ferè duri-tiem calcinatum, ſi aëri exponatur, citiſſimè deliqueſcit; Huic liquori, *ſale cathartico amaro* ſcatente, urinam com-miſcent ex ſalinariis aliqui, quam mixturam poſt efferveſ-centiam ſublimando *ſalem ammoniacum* conficiunt[2]. Qui de hoc lixivio plura reſcire cupierit, conſulat *Hoffmanni* ob-ſervationes medico-chymicas.

Exempto omni ſale priſmatico, drachmis ſcilicet cir-citer duabus, fæces ſubfuſcæ inſipidæ, cum pauculâ aquâ, etiam inſipidâ[3], in fundo vaſis remanſerunt, omni amari-

1 Obſ. Med. Chym. pag. 198.

2 ℞ *lixivii ſalis cong. i. urinæ cong. iii. ſtent ad ferveſcentiam per horas* 48. *in vaſe plumbeo: deinde evaporentur ad ſiccitatem & poſteà ſub-limentnr ſ. a. ut fiat ſal ammoniacus.* A ſalinariis prope *Novum-Caſtrum* communicatum.

3 Notandum eſt fæces inſipidas & aquam inſipidam ab aquâ mari-nâ proveniſſe quam ipſe evaporavi, ex quâ ſalis communis omnis par-ticula fuit exempta. Quæ autem ex aliâ lixivii portione, quam à ſali-nis obtinui, erant reliquæ, ſalſitudinem aliqualem ſapuerunt. Quare ſalem tertium, qui in lixivio eſſe affirmatur in *actis philoſophicis Lon-dinenſ.* nihil aliud eſſe crediderim quam ſalem communem, qui unà cum lixivio ſolutus decurrit in proceſſu *Lemingtonienſi*, in iiſdem *actis* recte deſcripto. N°. 377.

tudine

tudine fraudatæ, ſale iſto deſtitutæ. Quare errâſſe videntur qui conjiciunt bitumen quoddam amaritudinem ſuam aquis marinis impertiri, niſi forſan detur in rerum naturâ *ſal bituminoſus*, quod videant quorum intereſt.

EXP. IV.

FÆCES has ad calcis naturam accedere ſuſpicatus, *ſalem gemmæ* in *aquâ calcis* diſſolvi, & ſolutionem arenæ evaporandam commiſi; ſub finem evaporationis liquor, inſtar *lixivii* prioris, flava evaſit; quod quidem minimè accidit ſalis ejuſdem ſolutioni in aquâ ſimplici factæ. Conſulatur Dni. D^ris. *Grew* tractatus de *ſalis cathartici amari* naturâ, quocum per omnia convenit (quod expertus didici) *ſal amarus marinus*.

Ex prædictis conſtat aquam marinam continere 1°. *ſalem communem:* qui omnium conſenſu deſiccat, &, *Hippocrate* teſte, alvum conſtipat: ἀλλὰ γὰρ ψευσάμενοί εἰσιν οἱ ἄνθρωποι τῶν ἁλμυρῶν ὑδάτων πέρι, δι᾽ ἀπειρείην, καὶ ὅτι νομίζεται διαχωρητικά. τὰ δὲ ἐναντιώτατά ἐστι πρὸς τὴν διαχώρησιν, ἀτέραμνα γάρ, καὶ ἀνέψανα, ὥστε καὶ τὴν κοιλίην ὑπ᾽ αὐτῶν στύφεσθαι μᾶλλον ἢ τήκεσθαι[1]. *At enim mentiuntur homines de aquis ſalſis, nempe propter imperitiam, quod credantur alvum ducere, ſunt verò maxime ad alvi egeſtionem contrariæ, crudæ enim ſunt neque coctibiles, adeo ut venter ab illis aſtringatur potiùs quam eliquetur.* Quod de aquis ſale tantum communi ſaturatis intelligendum cenſeo, quales extant apud noſtrates in agris *Ceſtrienſi* & *Wigornienſi*, & in quamplurimis regionibus exteris. Et qui veſcuntur cibis ſale conditis alvo plerumque ſunt durâ, cujus

1 De aëre locis & aquis. cap. 16.

in cauſâ eſt, quod, in ſale culinario conficiendo, eò potiſſimùm tendunt opifices, ut ab *amaro lixivio*, *ſale cathatico* ſcatente, quàm penitiſſimè ſeparent ſalem communem alvum conſtipantem: nec adeò indureſcunt carnes cum ſale Gallico (vulgo *bay ſalt*) conditæ, quod iſte ſalem amarum habet admixtum.

2. SALEM *amarum*, tam *diureticum*, quam *catharticum*, obſtructiones etiam reſerandi virtute præditum, utpote omnium ſalium, exceptis tantùm corroſivis, penetrantiſſimum; Quare huic ſali *aquæ marinæ internè ſumptæ* vires tam catharſin quam diureſin movendi, quam glandulas obſtructas detergendi potiſſimùm tribuo: & ſæpe ſæpius pueros ab obſtructione glandularum meſenterii liberavi uſu *Entis Veneris*, ſive *florum ammoniaci martialium*, cum *æthiope minerali*, interpoſitâ debitis intervallis catharſi ex *calomelano cum Rheo*, quod & alios feciſſe fas eſt credere; ſi quid autem horum curationem promoveat *ſal ammoniacus*, meminiſte fas eſt, illum ex lixivio amaro, *ſale cathartico* ſcatente, admixtâ urinâ fieri. Et quicquid Virtutis habent medicamenta ex Plantis marinis confecta, habet & *ſal ammoniacus*, quem crudum (ſuppoſitis in ejus locum *floribus* antedictis, ſi quando ægrorum corpora Temperamenti fuerint frigidioris) cum medicamentis deobſtruentibus (*cinnabari* præcipuè *antimonii*) unitum, interpoſitâ per vices catharſi, ſtrumarum tumores citius quam aquæ marinæ potationem abegiſſe aliquoties obſervavi: Et apud Perſas compoſitiones medicamentorum ad ſtrumas ſanandas internè ſumendorum ingredi ſalem hunc comperi[1].

1 Parmacop. Perſic. N. 20 & N. 126.

2. FÆCES

3. Fæces *utraſque*, primas ſcilicèt ſalis cryſtalliſationem impedientes, alteras verò poſt ſalis cathartici cryſtalliſationem reſiduas; quæ ambæ indolis eſſe calcariæ mihi videntur.

Usus aquæ marinæ medicus eſt vel internus vel externus; externum quidem probè calluerunt veteres; ipſos igitur audiamus, ac primò Hippocratem; Θάλασσα δὲ τοῖσι κνησμώδεσι καὶ δακνώδεσι, καὶ λούειν καὶ πυριῇν θερμῇ· τοῖσι μὴ ἀήθεσιν ὑπολιπαίνονται. Πρὸς ἕλκεα δὲ πυρίκαυτα, καὶ ἀποσύρματα, καὶ ὅσα τοιαῦτα, πολέμιον· ἐπιτήδειον δὲ τοῖσι καθαροῖσιν, ἀγαθὸν δὲ καὶ ἰσχναίνειν εὖ ὡς τὰ τῶν ἁλιέων ἕλκεα· ταῦτα γὰρ οὐδ' ἐκπυεῖ, ἢν μὴ ψαύῃ· καὶ πρὸς ὑποδεσμίδας. Καὶ τὰ νεμόμενα παύει καὶ ἵστησιν, ὡς ἅλες, καὶ ἁλμυρίδες, καὶ λίτρον. Ταῦτα δὲ πάντα σμικρῷ μὲν χρωμένῳ ἐρεθιστικὰ, προσκινῶντι δὲ ἀγαθά. Βέλτιον δὲ θερμὴ πρὸς τὰ πλεῖστα[1]. *Aqua marina his qui pruriginem ſentiunt, & qui ab acribus humoribus vellicantur, tum balneo, tum fotu calida prodeſt: his autem, qui non aſſueti ſunt, moleſtiam creat. Ulceribus autem ex ambuſtione, & ex cutis abraſionibus, & cæteris ejuſmodi adverſatur; puris autem (ulceribus) convenit: & valet ad probe extenuandum, verbi gratiâ, piſcatorum ulcera; hæc enim non ſuppurant niſi vellices, & ad prima fracturarum ſubligamina. Quinetiam depaſcentia ulcera ſedat ac ſiſtit, uti ſal, ſalſugo, & nitrum. Hæc quidem omnia uſu parciori adhibita irritant, liberaliori verò proſunt. Præſtat autem ad plurima calida.*

Deinde Dioſcoridem; Θαλάττιον ὕδωρ θερμὸν καταντλούμενον ἐπισπᾶται καὶ διαφορεῖ· ἁρμόζον τοῖς περὶ νεῦρα πάθεσι, καὶ χιμέτλοις πρὸ τοῦ ἑλκωθῆναι. Ὠμηλύσεσί τε ἐπιτηδείως μίγνυται, καὶ ἐμπλάστροις, καὶ μαλάγμασι διαφορητικοῖς εὔθετον.——Ψώρας τε καὶ κνησμῶν, καὶ λειχήνων, καὶ κονι-

1 De Humidorum uſu. ſect. 7.

δων,

δων, καὶ μαστῶν σπαργώντων, καταντλημα διαφορεῖ, καὶ πελιώματα πυρούμενον. Πρὸς τὰ τῶν θηρείων δήγματα, ὅσα τρόμους καὶ ψυγμοὺς φέρει, μάλιστα δὲ σκορπίων, καὶ φαλαγγίων, καὶ ἀσπίδων, καὶ εἰ προσεμβαίνη τις εἰς θερμὸν αὐτὸ ὠφελεῖ. Καὶ ταῖς χρονίαις καχεξίαις τοῦ σώματος καὶ τῶν νεύρων, ὠφέλιμον τὸ δι᾽ αὐτοῦ λουτρόν. Ὑπατμιζόμενον δὲ θερμὸν ὑδρωπικοὺς, καὶ κεφαλαλγίας, καὶ δυσηκοίας παρηγορεῖ[1]. *Aqua marina calida, aſperſione attrahit & diſcutit; Apta eſt nervorum vitiis & pernionibus antequam in ulcera tranſierint. Commodè miſcetur cataplaſmatis ex hordeaceâ farinâ, & emplaſtris, & malagmatis diſcutientibus accommodata eſt.* —— *Scabrities, ſive eæ ſint ex prurigine, ſive ex lichene, ſive ex lendibus, ſive ſint mammarum lacte nimio turgentium, aſpergine diſcutit, & fotu livores. Ad venenatorum morſus tremores & refrigerationes inferentes, præcipue vero ſcorpionum, phalangiorum, aſpidumque, prodeſt ſi quis in ejus calidæ ſolium deſcendat. Confert etiam ex eâ Balneum iis qui malo corporis & nervorum habitu chronico conficiuntur. Ejus ferventis vapor hydropicos, capitis dolores, & difficilem auditum levat.*

Idem etiam iterùm, in libro de Theriacâ, lotiones ex aquâ marinâ commendat ad venatorum ictus[2].

Galenus inquit; καὶ εἰ βουληθείης ἢ βρέχων μοτὸν ἐπιτιθέναι τοῖς ἕλκεσιν, ὑγρὰ μὲν ὑπὸ ποτίμου, ξηρὰ ἢ ὑφ᾽ ἅλμης τε καὶ θαλάττης εὑρήσεις γινόμενα[3]. *Quin ſi imbutum linamentum ulceribus imponere libeat, humida quidem ex aquâ potabili, ſicca verò ex muriâ marinâque reddi comperies.* Idem ad gangrænam laudat ejus perfuſionem; εἰ ἢ καὶ πελιδνὸν γενέσθαι φθάσειεν ἀποσχάζοντα κατα-

1 Lib. 5. cap. 19. De medicâ materiâ.
2 Cap. 19, 20, & 21.
3 De Medic. Simpl. Fac. L. 1. cap. 7.

πλάττειν

πλάττειν, αἰονᾷν τὲ τὰ μὲν πλεῖστα δι' ὕδατος θερμοῦ· καὶ θάλασσα δ' ποτὲ συνοίσει[1]. *Quod ſi jam livor occupârit* (in Eryſipelate) *inciſâ cute cataplaſma adhibendum eſt, perfundenduſque locus plurimùm quidem aquâ calidâ; interdùm autem conferet etiam marina.*

Oribasius ex *Antyllo* hæc habet. *Natatio, quæ in mari fit, ea hydropicis, ſcabioſis, & quos exanthemata infeſtos habent, itemque elephantiaſin patientibus, & quorum crura aut aliquæ corporis partes defluxione tentantur, accommodata eſt: facit etiam ad eos qui ex alimento fructum non ſentiunt, & qui morbo exagitantur*[2].

Heisterus, ſcriptor chirurgicus, inter primos meritò recenſendus, aquam marinam vel ſalſam cataplaſm: & fotibus diſcutient: admiſceri ferè paſſim jubet.

Interno ejus uſui cautiſſimè veteres indulſerunt. Scribit quidem *Dioſcorides* illam dari πρὸς κάθαρσιν: monet autem, quod μετὰ τὸ καθαρθῆναι ἐπιδίδοασι ζωμὸν ὄρνιθος, ἢ ἰχθύων, πρὸς τὸ κατακεράσαι τὴν τῆς δήξεως δριμύτητα[3]. *Poſt dejectionem dant juſculum vel piſcium, vel gallinarum, ad infringendam inductæ roſionis acrimoniam.* Varios etiam corrigendi modos recenſet idem, aſſervationem ſcilicèt longam, coctionem, mellis admixtionem, quam compoſitionem *Thalaſſomeli* vocat. Vinum etiam marinum commendat πρὸς κοιλίας ὑπαγωγὴν, καὶ ἐμπύοις, καὶ σκληροκοιλίοις, καὶ ὅσοι ὑπὸ τῶν Ἀμυναίων ψαύονται κεφαλῆς, ſed, inquit, κακοστόμαχοι μεύτοι καὶ οὗτοι, καὶ πνευμάτων γεννητικοί[4].

1 Method. medendi. Lib. 14. cap. 3.

2 Ita reddit interpres, ſed exemplar aliquod Græcum *Oribaſii* non contigit mihi vidiſſe: locus eſt Med. Collect. Lib. 6. cap. 27.

3 Loco prius citato.

4 Medic. Mater. Lib. 5. cap. 27.

Ad alvum ducendam, & empyicis, iiſque qui alvo ſunt durâ, iiſque qui à vinorum Aminæorum potu capite tentantur; ſed & ſtomacho adverſantur, & flatus pariunt. In libro primo *de parabilibus* (ſi modo hi libri ſint *Dioſcoridis*) ſcribit, τὰς δὲ ἐντὸς ἀποστάσεις ῥήσσει θάλασσα ποθεῖσα μετὰ μελικράτου. *Internos vero abſceſſus rumpit aqua marina cum melicrato pota* [1].

De utroque utendi modo teſtatur *Paulus Ægineta*; Θαλάσσιον ὕδωρ δριμὺ καὶ θερμαντικὸν μετρίως, καὶ ξηραντικόν ἐστι, καὶ κακοστόμαχον μὲν πινόμενον, κοιλίας δὲ ταρακτικὸν, καὶ φλεγμάτων ἀγωγόν. Θερμὸν δὲ καταντλούμενον ἐπισπᾶται καὶ διαφορεῖ [2]. *Aqua marina acris eſt, & moderatè calfactoria, & deſiccatoria, &, ſi bibatur, ſtomacho adverſatur, ventrem autem turbat, & pituitam educit. Calide verò perfuſa attrahit & diſcutit.*

Morborum chronicorum progreſſum (modo non ſint hæreditariâ labe, aut ab aliquâ cauſâ conſpicuâ contracti) talem eſſe ſuſpicor. Primò, ab inopinatâ aliquâ, ſed frequenti, de rebus ſex non naturalibus incuriâ, minuitur perſpiratio inſenſibilis, & paulum langueſcere incipit ventriculi vis digeſtiva; cibis autem imperfectè ſolutis, viſcido phlegmate paulatim ſcatent ventriculus & inteſtina, (his autem vel phlegmate, vel excrementis viſcidis obſeſſis, fieri non poteſt, ut inteſtinales glandulæ officio ſuo ſecretorio debitè fungantur) crudus etiam in ſanguinem fertur chylus, unde, craſi ejus vitiatâ, minus aptè perficiuntur tam circulatio per vaſa capillaria, quam ſecretio humorum per glandulas totius corporis, præcipuè minimas, & fluidi ner-

1 Cap. 152.
2 Lib. 7. cap. 3. Litt. Θ.

voſi

voſi per cerebrum. His ita ſe habentibus, ii quibus firmiora ſunt vitæ ſtamina, diu morbum in *fieri* protrahunt, nec ope medicâ ſibi videntur indigere; tandem verò, lento licèt gradu, obrepit morbus aliquis chronicus: qualis autem ille fuerit, deſignabit forſan erroris primi natura, vel ægroti victûs & vitæ ratio, vel idioſyncraſia. Quod ad ſcrophulas attinet, & rachitidem, infantibus quam adultis magis familiares, originem ducunt (modo non ſint hæreditariâ labe contractæ) vel à victûs erroribus, vel à nimis tenerâ parentum curâ, vel ab omiſſione medicinæ quantulæcunque, unde varias obſtructiones patiuntur tenelli, & in horum morborum alterutrum ſæpius incidunt. Ex habitu corporis plethorico morbi plerumque inſequuntur acuti, ex hoc tamen, in phlegmaticis præcipuè, oriri poſſunt viſcerum infarctus, & quorundam chronicorum morborum exacerbari ſymptomata.

Non eſt igitur mirandum medicinam, cujus uſu interno ventriculi & inteſtinorum phlegma per alvum dejicitur, externo autem ſanguinis circulatio, & humorum ſecretio ad ſtatum naturalem reducuntur, roboratis interim ſolidis partibus, qui veri ſunt externè applicatæ effectus, ſive balneo toti corpori, ſive fotu vel embrocatione parti alicui proſpicias, horum morborum curationi eſſe aptam, modo tam altas non egerint radices, ut opem quamcunque medicam penitùs eludant. Ad uſum ejus externum referenda ſunt quæ de *virtute* ejus *diſcutiente* tradiderunt veteres, ideòque per ejus potum glandularum inteſtinalium obſtructiones diſcutiuntur, quod iis ferè in contactum veniens, medicamenti topici vices agat.

Cauto tamen eſt opus, utrovis eâ utare modo: qui enim calidioris ſunt indolis, ab ejus potu omninò debent abſtinere; illorum enim inteſtina mordaciſſimè vellicat, & illos, uſu ejus continuato, male mulctat; non quod aliquid in ſe deleterii contineat aqua marina, ſed quod naturâ ſuâ corporibus ita conſtitutis ſit adverſa. Abſtinere debent etiam hectici, & qui diarrhœis obnoxii ſunt, & qui à catharſi male ſe habere conſueverint.

Aliquos vidi, quibus alvum omninò non moveret; his verò maximam creavit ventriculi moleſtiam, non niſi aſſumpto cathartico aliquo lenitivo levandam*. Nonnulli è contrà, vel ſuâ ſponte, vel pro ſuo arbitrio, bibentes, ab ejus acrimoniâ, quam notârunt olim *Dioſcorides* & *Paulus Ægineta*, in diarrhœas inciderunt ægrè ſanabiles, interdum etiam lethales. Phlegmaticorum alvos plerumque ſatis placidè movet, ventriculi calorem à phlegmatis congerie oppreſſam renovat, ventriculum roborat, appetitumque ciborum exacuit, modò doſis nimia non aſſumatur. Libræ ſemis, horâ ſomni epota & proximo mane repetita, adultis plerumque ſufficit; ſed ab effectu doſis deſignanda eſt; pleriſque ſitim creat importunam, ſed nec hoc univerſum eſt. Quo autem conſilio ægros, ab aquæ marinæ potu catharſin paſſuros, potionibus catharticis prius laceſſant medici, quo etiam omnibus, immerſionem ſubituris, aquæ marinæ, ſine diſcrimine, potationem imperent, videant ipſi.

* Hoc incommodi præcaveri plerumque poteſt, addendo, ſi opus fuerit, ſingulis aquæ marinæ doſibus paulum *ſalis Cathart. Amar.*

De

De immerſione frigidâ ſcripſerunt accuratiſſimè noſtrates medici [1]. *Balnea marina* cæteris non poſthabent; ipſe quidem anteferenda credo, propter auctam à ſale ſpecificam aquæ gravitatem; ſalis præterea ſtimulus glandulas cutis efficaciter deterget: gratam firmitatem cum calore per totam corporis ſuperficiem ſentiunt è balneo exeuntes, indicium plerumque ſanitatis inſecuturæ; hic autem calor ſi ſponte non ſuperveniat, exercitio modico eſt conciliandus. Præter hæc, inſigne virtutis accedit incrementum ab *amaro ſale*, quem ipſiſſimum eſſe nitrum contendit *Floyerus*, quo ſaturata fuere veterum balnea frigida maximè decantata; non eſt igitur aqua marina balneum ſimpliciter *frigidum*, ſed balneum *frigidum medicatum*:. Quantumvis autem virtute medicâ gaudeat, non adeò exactè per calculum effectus ſuos reddit, ut certò præfiniri poſſit, quis immerſionum numerus ad ægrum aliquem ſanandum ſufficiat; quod expectare ſolent ægri, & aliquoties à medicis nimiâ præſagii temeritate promiſſum novi.

Quascunque cautelas de immerſione frigidâ enumerârunt authores ſupra memorati, eædem à mari immergendis reſpiciendæ ſunt; monet etiam *Oribaſius*, *præcalfacere frictione oorpus*, *&* *è veſtigio in aquam ſe projicere* [2]. Addendum eſt inſuper, quod eryſipelati obnoxii ab aquæ marinæ balneo ejus morbi recidivationem patiuntur; cujus exempla bina notabiliora mihi contigit obſervâſſe: ex his æger alter, haud facilè credens affectum iſtum ab aquâ marinâ provenire, poſtquam convaluiſſet, ad immerſionem

1 *Floyerus*, *Baynardus*, *Wainwrightus*.
2 Loco priùs citato.

rediit,

rediit, inſequente ſemper, ad tertiam nempe vicem, eryſipelate; alter ſemel tantum plexus deſtitit. Notavit olim *Proſper Alpinus*, ex dogmaticorum ſcriptis, *aquam marinam eryſipelati non convenire* [1]. Quod de uſu ejus externo intelligendum cenſeo.

Ad emolliendos tumores, & ad omnes uſus topicos inſigniter præſtat calida: experto crede, ſi quid noſtrum *Hippocratis* authoritatem confirmare poterit teſtimonium.

Morbi particulares, quibus convenit hæc medendi ratio, ſunt qui ſequuntur; de quibus abſolutè tractare eſt præter inſtitutum meum, ea tantum in his notare præ me ferentis, quæ ad uſum *aquæ marinæ* ſpectant; curationem enim pharmaceuticam medicos probè callere credendum eſt. Sicui autem viſus fuerim aquam marinam exhibendi criteria minùs particulariter indigitâſſe, nôrit is velim me conſultò hoc feciſſe, propterea quod adeò plurima ſunt ſemper in medicinæ praxi adſtantis medici judicio relinquenda, ut regula vix unica conſtitui poſſit, à cujus obſervatione recedere non ſit interdum neceſſe; ſed qui medicinæ vera calluerit principia, & cautelas ſuperiùs memoratas notârit, ſingulis ægrotis quæ ſequuntur accommodare poterit.

SCROPHULÆ.

HÆ fiunt à materia viſcidâ, frigidâ, glandulas obſtruente [2], unde illarum durities pænè ſchirroſa; ſæpiùs tamen inflammantur, & abeunt in ulcera ægerrimè

1 Medicin. Methodic. Lib. 2. cap. 2.
2 Vid. Hippocr. de glandulis. ſect. 6.

ſananda;

ſananda; cujus in cauſâ eſſe mihi videtur, ſi conjecturæ detur locus, quod infarctus glandulæ ſcrophuloſæ primarius fiat in tubulis ejus ſecretoriis, ab inſpiſſatione humoris ſecernendi, inflammatio autem excitetur in vaſis glandulam nutrientibus, tantulis ſcilicèt, ut impares omninò ſint ad tantum calorem excitandum qui humores ſpiſſiores glandulam inſigni mole auctam obſtruentes digerat, & in pus convertat, quare artis adminiculo indiget natura ad humores iſtos probè attenuandos. Ægros ab hoc morbo plurimum levatos, aliquos etiam ſanatos vidi, ſocio opere & uſu tam externo quam interno *aquæ marinæ*, quâ epotâ vel vomitu rejiciunt, vel egerunt per alvum magnam phlegmatis viſcidi copiam plerique; ab immerſione verò frigidâ, embrocatione & fotu calidè applicatis, attenuantur humores, & diſſipantur tumores, ſed non niſi longo uſu; ulcera verò plerumque ſanantur citiùs. Apud veteres nihil de ejus uſu interno ad hunc morbum occurrit; ſed qui libros ſcripſit *de parabilibus*, aſſerit χοιράδας διαφορεῖν πυέλαν διὰ θαλάσσης[1]. Et *Marcellus Empiricus* monet cochleas, quæ ſalinis inhærent, cum teſtis ſuis tunſas, atque impoſitas ſtrumis efficaciter mederi[2]. Virtutem autem iſtam ſali, quem imbibunt, tribuendam cenſeo. Inter recentiores *Fabrit. ab Aquapendente* medicamentum laudat quod mirificè ad ſanandum ſtrumas apertas valere aſſerit[3]: ejus autem quinta ferè pars eſt ſal communis.

Historiam unam vel alteram ex maximè notatu dignis ſubjicere lubet.

1 Lib. 1. cap. 154.
2 Cap. 15.
3 Lib. 1. cap. 15.

Historia

Historia Prima.

Clericus ex agro *Oxonienſi*, tumoribus & ulceribus ſcrophuloſis mirum in modum defœdatus, diu medicorum & chirurgorum ope fruſtra fuerat uſus; tandem quotannis menſes tres vel quatuor æſtivos aquæ marinæ potationi, & immerſioni in eâdem dicavit, unde plurimum levatus eſt, nullis aſſumptis medicamentis; ſed cum res ejus tam longam non paterentur moram quæ curationi perfectæ ſufficeret, ingraveſcens quotannis morbus, *utcunque temporibus intermediis aquam marinam domi continuò biberet*, repetitâ quotannis per aliquot menſes *immerſione marinâ*, miteſcere ſemper conſuevit.

Historia Secunda.

Puella *Londinenſis*, annorum circiter duodecim, palpebrarum, naſi, & labii ſuperioris tumore & rubore infeſtata, cui etiam colli glandulæ inter aures & claviculas tumid æerant & duræ, plurima medicamenta, medicorum *Londinenſium* hortatu, deglutierat, tandemque *Hamtoniam* delata eſt; omnia medicamenta rejicienda ſuaſi, & aquæ marinæ balneo, embrocationi calidæ, & potationi ſolis incumbendum eſſe. Poſt aliquod tempus miteſcere cæpit morbus, &, per menſes ſedecim ſedulò continuatâ curatione, perfectè ſanata domum rediit.

SCORBUTUS.

QUID per ſcorbutum intelligi velint hodierni, non facilè dignoſci poteſt; ægris enim adulandi gratiâ, omnes cutis morbos ad ſcorbutum referunt, propter ſonum nominis

nominis delicatulis minus ingratum; adeoque *ſcabie*, *leprâ*, immò *ſcrophulis* laborantes ad aquam marinam pro ſcorbuticis remittunt. Iſti autem morbi toto cælo diverſi ſunt â *ſtomacace* ſive *ſcelotyrbe* veterum, quam verum eſſe ſcorbutum ſeniores contendunt medici: is morbus eſt, procul dubio, quo graviter conflictantur nautæ, & locorum paluſtrium incolæ; *ſcorbutum muriaticum* nominaverunt recentiores, & ab acrimoniâ alcalinâ procedere tradunt chymici; acidis enim curatur.

Est verò alia mitior ſcorbuti ſpecies, noſtratibus magis familiaris, quæ licèt aliqua priùs dicti morbi imitetur ſymptomata, diu tamen ſine inſigni incommodo circumfertur, nec pari cum illo crudelitate (niſi rariſſimè) deſævit. Si cui autem gradu potiùs quàm ſpecie à morbo priori differre videatur hic, non tanti eſt, ut cum illo diſceptationem ineam.

Morbus hic, quem ſcorbutum dixi mitiorem, ortum plerumque ducit à victûs erroribus (eſu nempe ciborum ſale & aromatibus conditorum) & corporis exercendi neglectu, nullâ ſtipante (quod fit in priori) aëris vel aquæ culpâ, niſi forſan ad aquæ vitioſæ cenſum referantur liquores fermentatione depurati. Multâ ſymptomatum varietate ludit, inter quæ præcipua ſunt gingivarum laxitas; membrorum & corporis laſſitudo, præcipue matutina; cutis pruritus, ſi paulum incaluerit homo; cuticulares varii generis papulæ & exanthemata; dolores vagi; cæteraque, quæ nôrint practici.

Si in phlegmaticos incidat hic morbus, *ſcorbuti frigidi* nomine indigitatur; ſin bilioſa & calidoris indolis occupet

 corpora,

corpora, *ſcorbutus* nuncupatur *calidus* [1]; utrique levamen affert inteſtinorum evacuatio; ea autem optimè fit in *frigidâ* ſpecie ab aquâ marinâ. Scorbuto *calido* laborantibus ſolenne eſt, corporis refrigerandi cauſâ, ad *mannæ* cum *ſale glauberiano* doſes aliquot, optimo cum ſucceſſu, niſi graviùs plectantur, ultrò confugere: his nunquam author fui, ut aquam marinam biberent; plurimos autem vidi, quibus ab ejus potu ingraveſcerent ſymptomata, præcipuè cutis eruptiones; nec ideò factum hoc, quod morbi materia ad externa pelleretur, ſed quod à calidâ aquæ marinæ acrimoniâ morbus accenderetur. An omnibus idem ſemper accidat, non auſim affirmare; tantâ enim varietate conſtituuntur humana corpora, ut nihil ferè in medicinâ ſit perpetuum; ſed non niſi ex univerſalibus depromendæ ſunt regulæ generales.

Ab utrâque morbi ſpecie ſanguis redditur minus aptus ad circulationem, & ſecretionem, præcipuè per cutis glandulas: hinc immerſio convenit utrique, quod exemplorum frequentiâ multiplici confirmatum vidi.

Quid in nautarum ſcorbuti curatione valeat aqua marina, cum nondum expertus fuerim, conjecturis operam ludere ſuperſedeo; ſed illos, quibus alvum ritè movet, ab ejus acceſſu forſan ſervare poterit. Quantum contra terricolarum *ſcelotyrben* valeat, ſequens indicabit hiſtoria.

1 Hanc ſcorbuti differentiam, à ſagaciſſimo *Williſio* notatam, neglexiſſe plerumque videntur hodierni; quæ tamen in curatione ſemper eſt reſpicienda.

HISTORIA

Historia Tertia.

Vir quidam penè ſexagenarius, deſidioſus, & crapulæ deditus, variis hujus morbi ſymptomatis conflictatus, ac, inter cætera, purpureis ac lividis crurum maculis, poſt longum medicamentorum antiſcorbuticorum uſum, tandem aquæ marinæ potum & ejuſdem balneum ſimul adhibuit, & ſanatus eſt.

Cutis affectus ſcorbutici aquæ marinæ calidæ embrocatione & fotu optimè ſanantur.

Historia Quarta.

Ad virum ſcorbuticum accerſitus, methodo vulgari cætera ſymptomata ſatis feliciter curavi; ſed in utroque crure cutis condenſatio, cum eruptione eryſipelatoide, cruſtâ albâ obducta, & acrem humorem exſtillans, adhuc immutata perſtitit: his partibus embrocationem ex aquâ marinâ calidâ bis quotidie adhiberi ſuaſi, ex cujus uſu cito convaluit æger.

PARALYSIS.

Paralytici ferè ſemper ventriculum & inteſtina phlegmate viſcido habent obducta, quo per catharſin amolito, nonnulli ſubitò ſanantur: ad hunc finem *aquæ marinæ* potus ſummè eſt accommodatus, & ex illo levamen inſigne paralyticorum obſervavi. Relaxatis membris convenit *immerſio marina*, reverà autem contractis nihil unquam commodi illam attuliſſe vidi; reverà, inquam, contractis; ſi enim inſigniter relaxantur membri alicujus muſculi ſoli extenſores, muſculi contractores ejuſ-

dem, antagoniſtis deſtituti, in continuo actionis ſtatu conſiſtent, membrumque illud contractum videbitur, & è contra: hoc ſi fiat, membrum alienâ vi ſine dolore extenditur; ſi verò muſculi contractores reverà rigiditate laborent, extenſio membri non fit ſine maximo illorum ac tendinum ſuorum dolore; ac iſta fibrarum rigiditas fotu vel balneo calido emollienti priùs eſt medicanda, quàm immerſionem aggrediare marinam. Senes autem paralytici, vel quibus admodum inveteravit morbus, ægrè revaleſcunt. *Cælius Aurelianus* in capite *de paralyſi*, *Utemur* (inquit) *etiam fomentationibus ex aquâ ſalſâ vel marinâ*: & rurſus, *utendum etiam natationibus maritimis*. *Celſus* etiam jubet *fovere aquâ calidâ marinâ* (reſolutos) *vel*, *ſi ea non eſt*, *tamen ſalſâ*[1].

EPILEPSIA.

JUVENES epilepticos, alios ſolâ *immerſione marinâ*, alios conſociatis medicamentis, tam catharticis quam alterantibus, morbi & ægri corporis genio accommodatis, ſanatos ſæpe vidi, cum nondum per aliquot ſæcula *Neptuni* pocula deguſtaverat *Æſculapius*. Rariſſimè quidem evenit quenquam ab hoc morbo, omiſſâ omni balneatione frigidâ, penitùs liberari, excepto quod adultam ætatem adepti ſponte ſæpe ſanantur. Finito paroxyſmo, phlegma viſcidum ſæpiſſimè vomitu rejiciunt ægri, quod ventriculo moleſtiam creans magis immediata forſan fuerit paroxyſmi cauſa; quemadmodum pueruli, tam à viſcido phlegmate lumbricorum prodromo & comite, quam à lumbricorum

1 Lib. 3. cap. 27.

vellica-

vellicationibus, inſultus patiuntur, ab epilepticis vix diſtinguendos. Ad hujus phlegmatis attenuationem apta ſunt medicamenta ad epilepſiam decantata, cinnabarina ſcilicèt, volatilia & fœtida. Scribit *Aretæus*, τὰ μέσα τῦ σώματος, hoc eſt, abdominis contenta, interdum huic morbo cauſam præbere; id autem ubi fit, purgationem inſtituit per extrahentia pituitam [1]: inter hæc autem non infimæ ſortis eſt aqua marina.

Immersio ſanguinem attenuat, curſumque ejus circularem æqualem reddit & univerſam (quod ſanitatis animalium conſervandæ regula prima eſt ac præcipua) parteſque ſolidas roborat. Epileptici forſan ſunt, qui, ſecundum *Oribaſium*, ſi interpreti ejus fides habeatur, *morbo exagitantur* [2]. In cerebro veteres hujus morbi cauſam deliteſcere crediderunt, ideòque *Celſus* præcipit, ut *caput radatur*, *ungatur oleo veteri*, *aceto & nitro*, *& perfundatur aquâ ſalſâ* [3]. Operæ pretium eſſe non duxi ad rei vulgariter notæ confirmationem hiſtorias contexere.

SCABIES.

MORBI cutis, ſcilicet, λέπρη καὶ κνησμὸς καὶ ψώρη, καὶ λειχῆνες, καὶ ἀλφὸς, καὶ ἀλώπεκες ἀπὸ φλέγματος γίγνονται [4]. Cui quidem ſententiæ convenit, quod Scabies, illorum apud noſtrales primicerius, rariſſimè (modo non ſit per infectionem contracta) niſi inter pauperes occurrat, quorum ſpurcities & victus ratio ad habitum corporis pituitoſum inducen-

1 Diuturn. Morb. curat. Lib. 1. cap. 4.
2 Vid. pag. 9.
3 Lib. 3. cap. 23.
4 Hippocr. de affectionibus ſect. 25.

dum

dum maximè conferre videntur. Quodcunque in his morbis per alvi evacuationem fieri poteſt, ab *aquâ marinâ* plerumque fit, utpote quæ ſit φλεγμάτων ἄνωγα, ſed nec omnibus, his morbis laborantibus, convenit. His autem *Immerſio* præcipuè accommodata eſt; glandulas enim cutis ſtimulo ſalis deterget, & humores illas obſtruentes diſcutiendo ad officium ſuum revocat, in quo morbornm iſtorum curatio præcipuè conſiſtit. Notum eſt præterea practicis, nihil æquè ad morborum cutis recidivationem præcavendam valere, ac immerſio frigida quæcunqne.

Historia Quinta.

Vetula quædam, ſcabiem ferinam per annos quatuor aut quinque paſſa, varias ex medicorum præſcriptis curationis methodos incaſſum experta, ad mare tandem remiſſa eſt. Tam *aquæ marinæ* potationi, quam immerſioni in eâdem per tres ſeptimanas indulſit, nihil tamen levaminis ſenſit, ſed è contra pruritus indies moleſtior evaſit; cumque maximas ventriculo moleſtias crearet aquæ marinæ potus, ab illo abſtinere ſuaſi, niſi alvus foret aſtricta: abhinc indies affectûs moleſtiſſimi mitigationem experta eſt, & per menſes duos immerſa quotidie domum rediit ab illo liberata.

LEPRA ARIDA.

Morbus hic multis modis pro tempore ſedari poteſt; maximè tamen recrudeſcit. Aliquos vidi ſolius aquæ marinæ uſu gemino, interno ſcilicèt & externo, impræſentiarum liberatos; ſed nec omnes ejus potationem ferre poterant; alios, fugato medicamentorum officinalium

ope

ope morbo, immerſione continuâ ſanos conſervatos: ſed non temerè auſim promittere quenquam, intermiſſo omni curationis genere, ab hujus morbi recidivatione fore ſecurum.

Historia Sexta.

Juvenem quendam hoc morbo infeſtatum per aliquot annos (irritis optimorum medicorum præſcriptis) medicamentis alterantibus, interpoſitâ ſingulis ſeptimanis catharſi ex calomelano, ab eruptionibus penitùs liberavi, quo facto *immerſionem marinam* imperavi, illâque per biennium jam continuatâ, ab omni labe inſigniori perſtat immunis; nonnullæ quidem ſubinde erumpunt ſquamulæ, ſed pauciſſimæ, ſed ſine pruritu, qui olim fuit moleſtiſſimus, & intra paucos dies evaneſcentes.

Historia Septima.

Viri illuſtri ſtirpe nati corpus & omnes artus occupaverant ſquamulæ albæ leproſæ; ex traduce morbus erat, & quicquid mercurius, antimonium, caro viperina, quicquid denique omnes copiæ medicinales ad morbi expugnationem poterant, expertus eſt fruſtrà; licèt enim pro tempore ſedaretur affectus, ſemper tamen poſt aliquot menſes redire conſuevit. Ad mare tandem devenit, &, medici ſui mediterranenſis ſuaſu, ſex aut ſeptem ſeptimanas *aquæ marinæ potationi* dicavit, priuſquam immergeretur: per totum illud tempus nihil ſenſit levaminis; cum verò ad balnei marini uſum accederet, recedere cæpit morbus, & ſquamulæ deciderunt; certò certiùs repullulaturæ, *ſi quando aquam marinam biberet*; quare ſponte ſuâ ab ejus uſu interno

interno totus abſtinuit, & balneo marino conſtanter utens, quamdiu apud mare diverſaretur, mitiori fruebatur morbo.

RHEUMATISMUS.

IN Rheumatiſmo (præcipuè ſcorbutico) ſanando, experientiâ ferè quotidianâ didici, quas vires habeant balnea marina; quorum frequentiſſimus erat uſus apud veteres in articulorum morbis; ſcribit enim *Aretæus*: καὶ ἐπὶ τῇ διαίτῃ, ἄλειψις, ψυχρολυσίη θαλασσίη μάλιστα μὲν ὦν ἅπασι ἀρθριτικοῖσι ξυνὰ ἄκεα [1]. Et *Cælius Aurelianus* ad dolores iſchiadicos jubet, *ubi paſſio fuerit tarditate inveterata, ſacculum lineum implere ſale torrido & apponere, tunc ſuperaſpergere partibus patientibus aquam calidam ſalſam* [2]: ſed ad arthritidem genuinam forſan potiùs referenda ſunt hæc, quàm ad rheumatiſmum, cui magis congruere videntur *Oribaſii* præcepta de iis, *quorum crura aut aliquæ corporis partes defluxione tentantur* [3].

RABIES CANINA.

A CANE rabido morſis ſolenne diu fuit ad *immerſionem marinam* decurrere, quod ſi fiat, antequam ingruerit rabies, votis plerumque reſpondet; poſteà verò nec huic, nec alii cuicunque medicamento fides conſtanter habenda eſt: in iſto rerum ſtatu aliis omnino auxiliis utendum eſt. Præ manibus eſt mihi hiſtoria puellæ, cui anno 1707 hydrophobia non mediocris à felis rabidæ morſu acceſſerat, quæ vulneris ſcarificatione ſæpiùs repe-

1 Curat. Diuturn. Morb. Lib. 2. cap. 12.
2 Chron. Morb. L. 5. cap. 1.
3 Vide ſupra pag. 9.

titâ, venæſectionibus item reiteratis, epiſpaſticis, purgantibus, & ſudorificis perfectè ſanata fuit.

RACHITIS.

RACHITIDI apprimè congruum eſſe remedium facile viderit quicunque *Gliſſonium* de hujus morbi cauſâ conſuluerit [1]. Decantatiſſimum eſt in hoc affectu remedium immerſio frigida, *marina* verò præ cæteris accommodata eſt.

GONORRHOEAM ſimplicem *immerſione marinâ* ſanatam vidi, quæ omnes *balſamicorum* & *aſtringentium* conatus luſiſſet.

FLUOREM ALBUM eadem cohibet, quoties à fibrarum laxitate pendet.

FLUXUS MENSIUM NIMIUS.

HISTORIA OCTAVA.

FÆMINAM novi fluxu catameniorum immodico laborantem, quæ, ſi fortè fortunâ per mare navigaret, ſubitò imminutum, ac tantùm non cohibitum ſenſit profluvium; huic *immerſionem marinam* imperavi, exhibitis etiam medicamentis aſtringentibus, quorum magnam copiam priùs incaſſum deglutiiſſet; ac tandem ſanata eſt.

MENSES obſtructos ab aquæ marinæ potu revocatos novi.

AFFECTUS NERVORUM.

IN capitis doloribus, ſpaſmis & convulſionibus à nervorum vitiis ortum ducentibus, præter ſpem inexperto-

1 De Rachitide cap. 16.

rum levamen, affert *immerſio marina*; ſed his minùs immoror, quod notiſſimum ſit, quas vires habeat illa ad morbos iſtiuſmodi ſanabiles ſanandos, qui, ſive totius corporis muſculos occupent, ſive in parte aliquâ ſedes figant, ejuſdem ſunt proſapiæ. Supervacaneum eſſe duxi de remedio adeo vulgari hiſtorias proferre, ſed propter ſingularem morbi ſpeciem ſequentem referre non pigebit.

Historia Nona.

Præterlapsis annis jam ferè viginti, puellæ duæ eodem tempore relaxatione muſculorum laryngis cum uvulæ prolapſu laborârunt: neutra verbum, niſi maximâ cum difficultate, potuit enuntiare; ambæ autem ad ſingulas inſpirationis vices ſonum reddiderunt gallinarum cantui non abſimilem; ambæ *balnei marini* uſu ad perfectam ſanitatem redierunt.

NEPHRITIS.

Historia Decima.

Senex quidam per annos ferè quadraginta nephriticis doloribus præter modum excruciatus, irritâ totâ antinephriticorum catervâ, tandem ab aquæ marinæ potu adeò fuit levatus, ut vitæ ſuæ reliquias ſatis placidè tranſegerit, expulſâ per ejus uſum maximâ ſabuli & calculorum minorum copiâ.

A Chirurgo experto audivi oſſa carioſa ab aquæ marinæ uſu exfoliari, ſed cum tam externè quam internè eâ uſus fuerit ille, incertum eſt utri methodo effectus deberetur.

Ad

Ad morbos quoſdam à veteribus commendatur hujuſmodi curatio, in quibus uſus illius hodiernus non invaluit; ipſe ſalſem non expertus ſum. Hi ſunt;

Atrophia, quoties non eſt ſymptomatica phthiſeωs, diabetis, ſcorbuti, vel abſceſſus viſceris alicujus (hoc enim ſi fiat, ad morbum primarium dirigendus eſt curationis ſcopus) ſed ipſiſſimus eſt ipſa morbus, oriri poteſt vel ex inſigni digeſtionis debilitate, vel ex nimiâ Perſpiratione inſenſibili; de priori ſpecie loquuntur veteres ſub titulo cachexiæ, quam inſequitur hic affectus[1]: & eorum qui *ex alimento fructum non ſentiunt*[2]; ad illam *Cœlius Aurelianus* natationem maritimam commendat[3], eandem *Oribaſius*[4]: & calidæ marinæ balneum *Dioſcorides*[5]. In poſteriori quidem *immerſio marina* glandulas cutis roborando apta eſt ad nimiam materiæ perſpirabilis evacuationem cohibendam. Eſt & alia atrophiæ ſpecies, infantibus & puerulis plerumque peculiaris, cum ſcilicèt infarctis vaſorum lacteorum orificiis, & obſtructis meſenterii glandulis, chyli tranſitus impeditur, itàque miſelli, inter plurimam ciborum deglutitionem, fame conſiciuntur. Horum certè materiam viſcidam vaſa lactea obſtruentem feliciter eliminare valet *aquæ marinæ potus*, ut & glandularum meſenterii obſtructiones (modo non ſchirreſcant) diſcutere: immerſio autem frictionis & contrectationis, quæ plurimum juvant, vicem ſupplere poteſt. Si morbus, quem *atrophiam*

1 Vid. *Aretæum* de Sign. Diuturn. Morb. Lib. 1. cap. 16.
2 Vid. ſupra pag. 9 ex *Oribaſio*.
3 Morb. Chron. Lib. 3. cap. 7.
4 Vide ſupra pag. 9.
5 Vide ſupra pag. 8.

nervoſam vocant hodierni, non ſit aliquis ex prædictis (*atrophiam cachecticam* veterum eſſe ſuſpicor) planè me neſcire fateor quiſnam ille ſit. In omni autem atrophiâ, impedito vel aliorſùm derivato ſolidorum nutrimento, nervi potiùs communem corporis *pati* læſionem videntur, quam illius in cauſâ eſſe: nervis verò obſtructis alîus omninò generis ſymptomata ſuperveniunt.

Hydropicis utcunque pituitam educat & diureſin promoveat, catharticum non ſatis draſticum eſſe crediderim, & immerſionem potiùs, aquis evacuatis, ad recidivationem præcavendam quam ad curationem primariam ſuaderem. *Oribaſius* tamen in curatione commendat natationem maritimam [1]. Et apud *Baynardum* exſtat Hiſtoria de bibaci quodam hydrope aſcite tumido, quem ad frigida balnea remiſit ille, æger autem ſponte ſuâ receſſit ad loca maritima, & aquæ marinæ tam uſu interno quam ejuſdem balneo, ad perfectam ſanitatem rediit [2]: refert idem ſe audîſſe plurimos hydropicos ſolo aquæ marinæ potu fuiſſe ſanatos; ſed non expertus ſum.

Marcellus *Empiricus*, de podagrâ ſcribens, hæc habet: *Ubi autem ceſſaverit impetus*, *in utroque genere* (calidò ſcilicet & frigido) *calidâ aquâ marinâ diu fovendi ſunt pedes*; *vel*, *ſi ea non eſt*, *aquâ purâ ferventi*, *adjecto ſale*, *foveantur* [3]: cumque poſt paroxyſmi receſſum podagricorum articuli ad tædium uſque debiles perſtiterint, veriſimile eſt illorum robur ab hujuſmodi fotu inſtaurari poſſe [4].

1 Vide ſupra pag. 9.
2 Pag. 373.
3 Cap. 36.
4 Vide etiam ſuprà pag. 24 ex *Aretæo* allata.

Cælius

Cælius *Aurelianus* ad ſchirros hepatis & lienis laudat natationem maritimam, &, poſt emollitionem tumorum, malagma δι' ἁλῶν [1]: ſed fateor me de perfecti ſchirri emollitione non mediocriter dubitare.

Longam forſan morborum ſeriem, tam ſimplici methodo curandorum, conflâſſe videar, ſi nomina ſolùm reſpicias; ſin ad cauſas illorum animum convertas, cernes illos numero non abundare.

Ex prædictis patet methodum hanc medicinæ nec eſſe neotericorum figmentum, nec ab illis inventam, ſed, ab ipſis artis noſtræ incunabulis, Principibus ejus innotuiſſe: caveant autem ægri, caveant medici, ne pro Panaceâ prædicatam in uſum temerè adſciſcant, ne etiam pro *unico neceſſario* in iis ægritudinibus, quibus convenit, venditent: probè enim ſcio reſpiciendam eſſe tàm ægri corporis diſpoſitionem naturalem, quàm morbi genium; adeò ut non tantum, quid ad hunc morbum ſanandum, ſed quid huic ægro, hoc morbo, hoc tempore laboranti, conveniat, in morborum curationibus conſiderandum ſit: probè etiam ſcio, morbos quoſdam ex prædictis aliorum medicamentorum ſociâ ope ſæpiùs indigere; plurimos etiam illorum aliis curationis methodis ſanari poſſe, ferè omnes autem interdum eſſe omninò inſanabiles. Quicquid autem ab *aquâ marinâ* fieri poteſt, in his morbis, & his ſimilibus, expectandum eſt. Id verò omne, quatenùs ab *aquæ marinæ* virtute peculiari pendet, immerſioni (ut verum fatear) & externo ejus uſui, præcipuè tribuendum vide-

1 Chron. Morb. Lib. 3. cap. 4.

tur;

Notandum eſt ægrum, in hiſtoriâ primâ ſupra deſcriptum, ab interno ejus uſu, intermiſſo externo, adeo non fuiſſe levatum, ut inter bibendum ingraveſceret morbus. Ægris autem Hiſt. quintæ & ſeptimæ nullum levamen externum uſum, conſociato interno, attuliſſe; eo autem omiſſo, maximum.

tur; nec mihi contigit quenquam vidiſſe, ab *aquæ marinæ* vi catharticâ levatum, qui non alio cathartico appropriato, iiſdem præmiſſis & conſociatis adjutoriis, *balneo ſcilicèt, & uſu externo aquæ marinæ* levatus fuiſſet: ad illum enim ſtatum perductis humoribus, ut per alvum illos eliminari fas ſit, parum refert quo medicamento utamur, modò peculiaris ægri corporis natura, morbique genius cum recto judicii acumine reſpiciantur; ſed fieri poteſt per alia, poteſt etiam per *aquam marinam*, in iis quibus apta eſt: iis autem, quibus moleſtiam creat, præter neceſſitatem inſtituta videtur ejus exhibitio; his præſertim ſæculis, cum tanta ſuppetit, ad omnem purgandi ſcopum, catharticorum, eleganti non minus quam efficaci formularum varietate concinnata, ſupellex: propter qualis defectum ad *uſum internum aquæ marinæ* confugerunt veteres. Hæc de virtute *aquæ marinæ* merè catharticâ ſunt intelligenda; ubi enim humores frigidi ſunt ſimul deſiccandi, præ cæteris catharticis interdum valere poteſt: præter hæc, inter cathartica calida & acria mitiſſimum eſt: diureticis etiam calidis annumerari debet, atque ab his facultatibus omnes aquæ hujus internè aſſumptæ facillimè deduci poſſunt effectus. Experimentum aliquoties feci quid valeret minori doſi, alterantis medicamenti vice exhibita, ſed nihil unquam commodi ab iſto ſumendi modo obſervavi.

Hæc

Hæc ſunt, quæ de *aquâ marinâ* dicenda habui; quibus qui fidem habuerit, & quæ ex his ſequuntur rectâ ratione poterit deducere, credulitatis illum ſuæ haud pænitebit: ſiquis autem iſta flocci fecerit, faciat, per me licet.

Ad horum confirmationem non defuere mihi plures admodum ægrorum hiſtoriæ, ſed ingentem harum farraginem infarcire ſupervacaneum eſſe duxi; quæ enim vera ſunt, exemplorum multitudine veriora fieri non poſſunt: timui præterea, ne meæ praxeos enarrationibus immorans præter modum faſtidium lectoribus moverem, de meipſo potiùs quam de *aquâ marinâ* ſermonem habere viſus.

Inter hæc cum occurrant aliqua cum libro D[ris] *Ruſſell*, latinè nuper edito, non omninò congruentia, videar fortaſſe ea contradicendi ſtudio ſcripſiſſe; quod ita tamen abeſt, ut longè priùs ſcripta fuerint horum pleraque, quàm vel de libro iſto, vel de authore ejus audiveram. Notavi verò, dum librum iſtum perlegerem, licèt multus ſit author ejus in laudibus *aquæ marinæ internè ſumendæ*, in omnibus tamen hiſtoriis, quas vel contexuit ipſe, vel ab amicis communicatas publici juris fecit (cum pace virorum tanti nominis dictum ſit) de ægris tantum quatuor (Hiſt. 32, 34, 36, 37.) mentionem eſſe factam, qui ſolius *interni ejus uſus* vires fuerint experti, excepto quod uni præterea, per modum enematis, fuerit injecta. In cæteris conjuncta ſunt, vel *uſus externus aquæ marinæ*, cui, uti priùs dictum eſt, effectus ejus potiſſimùm tribuendi mihi videntur; vel medicamenta ad ſingulos morbos decantatiſſima; in plurimis autem utrumque genus adjutorii; & in uno quidem ægro (Hiſt. 18.) *Vis morbi ab antiſcorbuticis fracta fuiſſe dicitur, conjuncto aquæ marinæ potu, quamvis*

multa

multa priùs fuerant medicamenta infeliciter in uſum vocata, INTER QUÆ AQUA MARINA; ſagaciori igitur medicamentorum delectui, qui ab authore iſto plerumque fit, potiùs quam *aquæ marinæ potationi*, tribuendum videtur iſtius morbi levamen; neque ſatis conſtat, quantum in cæteris curationibus ejus, utcunque de glandularum obſtructionibus reſerandis optimè ſcripſerit, *aquæ marinæ uſui interno* tribui debeat. Aſſerit præterea potationi ejus largiori ſine incommodo ægros indulgere poſſe, quod unica mulier ingentem ejus copiam, congios ſcilicèt viginti quinque, impunè ingurgitaverit; (Hiſt. 32.) oblitus forſan, ex particularibus inferri univerſalia non poſſe.

FATENDUM eſt ægros, quos mihi contigit obſervâſſe, non adeò felici ſucceſſu ejus *uſui interno* ſemper indulſiſſe, ut nihil unquam incommodi ab illo pateretur quiſquam. Prima mihi de incommodis ejus injecta eſt ſuſpicio à correctoriis ejus, quæ occurrunt in ſcriptis veterum, qui medicamentorum, quibus uſi ſunt, medicos in humanum corpus effectus tam probè calluerunt, tantâque cum fide poſteris ſuis tradiderunt, ut, his viſis, crediderim ſcriptores illos aquæ marinæ correctioni, potiùs expertos ejus incommoda, operam navâſſe, quam ea finxiſſe, ideo tantum ut corrigere viderentur; quod experientiâ propriâ confirmatum ſæpiùs habui. Notatu dignum eſt, inter cæteros illam corrigendi modos, *aſſervationem* à *Dioſcoride* celebrari; quarè qui ad loca mediterranea aſportatam bibunt, incommodis ejus minùs fortaſſe fuerint obnoxii: optimum tamen reverà correctorium eſt uſus ejus prudenter inſtitutus.

MIHI uſitatum eſt, ſi morbi ſtatus ferat, inter aquæ marinæ uſum, ab aliis medicamentis abſtinere; quamvis

enim

enim in morbis gravioribus omnia ſint undique auxilia conquirenda, tamen cum de unius medicamenti viribus res agitur, ſi alia ſimul admiſcueris, haud facilè judicaveris, cuinam effectus ſit jure tribuendus.

Perspectis jam *aquæ marinæ* naturâ & principiis ſupra memoratis, haud forſan erit difficile vicem ejus ſupplere; ſoluto ſcilicèt in *aquâ dulci ſale marino gallico*, vel *ſale communi* & *cathartico* ſecundum juſtas proportiones, vel etiam *ſale ammoniaco*: quod illorum innui gratiâ, qui, propter rerum ſuarum impedimenta, loca maritima nequeunt adire, inexpertus quidem; qui enim longis itineribus ad mare decurrunt, vel qui in locis maritimis vitam agunt, inviti ac præter rationem ab aquæ marinæ uſu tranſirent ad ſuccedanea.

Vale, lector, &, ſi nihil ex his profeceris, uſui tamen eſſe poterit hic libellus, ſi quando aquam marinam fortaſſe biberis.

Boitard inv.t et sculp.